

# Історія кафедри терапевтичної стоматології вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія»

*Ніколішин А.К., Петрушанко Т.О., Іленко Н.М., Ступак О.П. Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія» каф. терапевтичної стоматології (зав. – проф. Т.О. Петрушанко) А.К. Nikolishyn, T.O. Petrushanko, N.M. Ilenko, O.P. Stupak*

Кафедру терапевтичної стоматології створено 1921 року у складі 17 кафедр одонтологічного факультету Харківського медичного інституту. У 1931 році одонтологічний факультет набув самостійного значення як Харківський медичний стоматологічний інститут. Засновником факультету і завідувачем кафедри з 1921 до 1943 рр. був талановитий педагог і організатор, видатний вчений – проф. Є.М. Гофунг. Кафедру очолювали: доц. Я.Л. Фрідман (1944 – 1951, 1957 – 1961), проф. І.А. Бегельман (1952 – 1956), проф. П.Т. Максименко (1961 – 1990). З 1990 р. до 2011 року завідувачем кафедри був проф. А.К. Ніколішин, а з 1 липня 2011 р. – проф. Т.О. Петрушанко.

У 1967 – 1968 рр. кафедру, як і інститут, було переведено в Полтаву. З 1967 до 1990 рр. на кафедрі працювали доценти: Л.Я. Малікова, Н.С. Почтарьова, О.Ю. Кастеллі, Д.Є. Кіндій, Л.Г. Павленко, Т.П. Скрипнікова; асистенти, кандидати медичних наук: І.С. Мащенко, П.Т. Василенко, І.П. Чечель, О.Д. Циганенко, М.Т. Муратова, В.М. Артюх, В.М. Буров, Т.М. Козуб, Р.І. Аніщенко, А.К. Ніколішин, А.А. Коздоба та інші.

У Полтаві на кафедрі було створено перші навчальні плани та програми з пропедевтики терапевтичної стоматології, основного клінічного курсу для субординаторів та інтернів. Розроблено і впроваджено метод диференційного навчання студентів основного курсу та субординаторів з окремих розділів дисципліни.

Співробітники кафедри вивчили епідеміологію та структуру захворювань зубів і тканин пародонта у людей різних вікових та соціальних груп, жителів регіонів з різним вмістом фтору у питній воді (Л.Г. Павленко, А.К. Ніколішин, В.М. Артюх, Д.Є. Кіндій, Т.П. Скрипнікова),

обґрунтовано і запропоновано комплексне, індивідуально орієнтоване знеболювання (Т.П. Скрипнікова, Л.І. Дубова). Розроблено і вдосконалено методи лікування та профілактики карієсу і флюорозу зубів (Л.Г. Павленко; А.К. Ніколішин), захворювань пародонта у дітей, які проживають у регіонах з різним вмістом фтору у питній воді (К.А. Луговська, В.М. Артюх), та у дорослих (Т.П. Скрипнікова, Г.Ф. Просандєєва, Т.О. Петрушанко, Т.М. Козуб, В.Я. Даценко), а також при ревматизмі та ревматоїдних захворюваннях (І.С. Мащенко, В.П. Василенко). Розроблено та виготовлено зразки ендодонтичних інструментів (В.М. Буров, П.Т. Максименко) та ін.

Отримано експериментальні моделі катарального, виразкового гінгівіту та пародонтиту при введенні у слизову оболонку порожнини рота мікробних токсинів (О.О. Брегадзе), живої та убитої нагріванням добової культури стрептокока (П.Т. Максименко), при ураженнях верхнього шийного симпатичного вузла (Л.С. Гунченко) та стресових станах (Т.О. Петрушанко).

В експерименті та клініці встановлено, що автоінфекційні стоматити виникають внаслідок зниження неспецифічних та імунологічних факторів захисту СОПР та впливу на неї умовно патогенної мікрофлори порожнини рота (Р.І. Аніщенко, Д.Є. Кіндій, П.Т. Максименко).

Співробітники кафедри брали активну участь у багатьох міжнародних, всесоюзних конференціях, симпозиумах, опублікували понад 250 наукових робіт. 1989 року кафедру терапевтичної стоматології розділено на дві кафедри: пропедевтики терапевтичної стоматології, яку очолив проф. Є.В. Ковальов, та терапевтичної стоматології, якою продовжував завідувати проф. П.Т. Максименко.

З 1990 до 2011 рр. кафедру терапевтичної стоматології УМСА очолював д. мед. наук, проф. А. К. Ніколішин. Він розробив і впровадив у практику науково обґрунтовану методику вторинної профілактики флюорозу зубів в ендемічних осередках флюорозу, визнану як в країнах СНД, так і в за кордоном;



розробив концепцію патогенезу флюорозу, класифікацію флюорозу зубів, що ґрунтується на вивченні об'єктивних критеріїв діагностики (омічного електричного опору, флуоресценції емалі та оптичного клину); розробив і впровадив у клініку ефективні, конкурентоспроможні методи вибілювання емалі. Професор А.К. Ніколишин – автор підручника «Терапевтична стоматологія» (2005, 2007), 15 посібників і монографій, 3 винаходів, 16 патентів, опублікував понад 250 наукових і методичних праць. Він уперше в Україні написав монографії про сучасні технології лікування хворих у стоматологічній практиці: «Современные композиционные материалы» (1996); «Современная эндодонтия практического врача», яка мала 4 видання (1997 – 2007); «Восстановление (реставрация) и пломбирование зубов современными материалами и технологиями» (2001) та ін. Співробітники кафедри приділяли значну увагу навчально-методичній та організаційній роботі. Написано і видано

низку навчальних посібників, а також методичні рекомендації для самостійної роботи для студентів: «Некариозные поражения твердых тканей зуба» (А.К. Николишин, Г.Ф. Просандеева, 1991), «Болезни пародонта в 2 частях» (П.Т. Максименко, А.К. Николишин, Д.Е. Киндий, 1991); «Методические указания к проведению занятий с субординатурами» (П.Т. Максименко, А.К. Николишин, Д.Е. Киндий и соавт., 1991) та ін. Для завершення повного циклу підготовки студентів, субординаторів, інтернів та лікарів-стоматологів у 1991 році з кафедри терапевтичної стоматології виокремлено кафедру інтернатури зі стоматології, яку очолив доц. А.О. Коздоба. Кафедра терапевтичної стоматології отримала статус кафедри госпітальної терапевтичної стоматології, військової терапевтичної стоматології та фізіотерапії. Вагоме місце в роботі кафедри займає науково-дослідна робота, зокрема наукові дослідження: «Диспансерне обслуговування дітей дошкільного віку,

надання лікувально-профілактичної допомоги з метою їх оздоровлення» (1991-1993); «Клінічне випробування препаратів «Копацил» і «Цитропак»; «Комплексне вивчення деяких механізмів розвитку флюорозу в експерименті і клініці» та ін. Написано монографії: проф. А.К. Ніколишина: «Биология тканей зуба при фтористой интоксикации» (1995) та «Клиника, диагностика, лечение и профилактика флюороза зубов» (1995). Під керівництвом д. мед.н., проф. А.К. Ніколишина виконано 4 кандидатські дисертації. Наказом МОЗ України за № 317 від 9 листопада 1998 р. кафедру терапевтичної стоматології УМСА визначено опорною серед профільних кафедр України. Вперше в самостійній Україні написано і затверджено в ЦМК з ВМО МОЗ України дві Програми з терапевтичної стоматології (1999, 2006), за якими навчались студенти стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Написа-

но підручник «Терапевтична стоматологія» (автори: А.К. Ніколішин, В.М. Ждан, А.В. Борисенко та ін.) у двох томах за редакцією проф. А.К. Ніколішина (2005, 2007).

Після затвердження Нового навчального плану (2010) колектив кафедри підготував ще дві нові Програми для підготовки студентів стоматологічних факультетів медичних ВНЗ IV рівня акредитації: «Пропедевтика терапевтичної стоматології» (2010) та програма «Терапевтична стоматологія» (2011) для кредитно-модульної системи навчання. Упродовж останнього десятиліття на кафедрі працювали три професори (А.К. Ніколішин, П.О. Петрушанко, Д.Є. Кіндій), шість доцентів (В.П. Василенко, Н.М. Іленко, А.В. Марченко, І.Ю. Литовченко, Е.В. Ніколішина, О.П. Ступак), 12 асистентів – кандидатів медичних наук та 2 асистенти без вченого ступеня, навчається один аспірант (Н.В. Іленко), два магістри та десять клінічних ординаторів з Росії, Латвії, Палестини, Ірану та Саудівської Аравії.

За останні 10 років з грифом ЦМК з ВМО МОЗ України написано і видано такі посібники: «Флюороз зубів» (А.К. Ніколішин, 1999); «Гінгівіт: рейтингова система навчання на стоматологічному факультеті» (А. П. Гасюк, Н. М. Іленко, А. Г. Ніколенко, 2000); «Пародонтит: діагностика та комплексне лікування» (О.В. Рибалов, І.Ю. Литовченко, 2000); «Академічна історія хвороби» (Д.Є. Кіндій, І.Ю. Литовченко, 2003); «Виробнича практика з терапевтичної стоматології» (А.К. Ніколішин, Н.М. Іленко, Е.В. Ніколішина, 2009); «Терапевтична стоматологія» (А.К. Ніколішин, Т.О. Петрушанко, Н.М. Іленко, 2010) та ін.

Колектив кафедри постійно впроваджує у навчальний процес та лікувальну роботу новітні технології з діагностики, лікування та профілактики хворих з одонтопатологією, хворобами тканин пародонта та слизової оболон-

ки порожнини рота (робота з ендодонтичним мотором C-Smart, нікель-титановими ендодонтичними інструментами, ультразвуковими скейлерами, сучасними рентгенологічними апаратами, застосування системи Vektor для лікування хворих на генералізований пародонтит та ін.), широко використовує в лекційному курсі та на практичних заняттях сучасну відеотехніку (персональні комп'ютери, ноутбуки та ін.). Під час практичних занять студенти можуть переглянути відеофільми вітчизняних та зарубіжних авторів, а також відеофільми, створені співробітниками кафедри: «Використання композитних матеріалів світлового твердіння для реставрації зубів», «Етіологія і патогенез карієсу зубів» та ін.

З 1 липня 2011 року кафедру очолила д. мед. н., проф. Т.О. Петрушанко. Сфера її наукових зацікавлень – етіологія, патогенез, клініка, діагностика, індивідуальне лікування та профілактика хвороб пародонта.

За результатами наукових досліджень співробітники кафедри опублікували понад 300 статей у вітчизняних і зарубіжних наукових фахових журналах та збірниках наукових праць; отримали 25 патентів. Написано 2 монографії: «Стресс и пародонт» (Л.М. Тарасенко, Т.О. Петрушанко, 1999) та «Современная эндодонтия практического врача» (А.К. Николишин, 2007).

Активно діє на кафедрі студентське наукове товариство. Щорічно студенти, які навчаються на кафедрі, беруть участь в конкурсі на кращу практичну роботу з реставрації зубів «Фахівець року», а переможці стають учасниками Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності у м. Львові, де займають призові місця.

На кафедрі регулярно проводиться робота з найбільш обдарованими студентами з підготовки і проведення Всеукраїнської олімпіади зі стоматології.

Співробітники кафедри (доц. Н.М. Іленко) на базі ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» з 1994 до 2008 рр. проводили I та II тури Всеукраїнської студентської олімпіади за фахом «Стоматологія».

Значну увагу на кафедрі приділяють розробці та впровадженню в практичну стоматологію нових приладів, методів діагностики і лікування хворих.

Велике значення викладачі кафедри надають співпраці з практичними лікарями-стоматологами Полтавської обласної клінічної стоматологічної поліклініки та інших лікувальних закладів, спільно проводять консультативні прийоми хворих, науково-практичні конференції, семінари тощо.

Отже, за 90 років існування кафедри терапевтичної стоматології співробітники виконали і захистили 6 докторських та 55 кандидатських дисертацій, отримали 10 авторських свідоцтв на винахід, 45 патентів, 105 довідок на внесені рацпропозиції, зокрема 4 галузевого значення. Виконали та надрукували понад 1000 робіт, між ними 5 підручників з терапевтичної стоматології, 9 монографій, кілька десятків навчальних та методичних посібників, методичних рекомендацій, інформаційних листів.

Успіхи кафедри в розробці проблем стоматології стали можливими завдяки цілеспрямованому комплексуванню з Державною установою «Інститут стоматології АМН України» (д. біол. наук, чл.-кор. НААН, проф. А.П. Левицький), фірмами «ВладМива», «ЕСТА», співробітниками інших ВНЗ і кафедр академії. Це дало змогу на сучасному науковому і методичному рівні вивчати аспекти етіології, патогенезу деяких стоматологічних захворювань, розробити сучасні методи лікування і профілактики, що сприяє підвищенню якості підготовки молодих спеціалістів і покращенню лікувально-профілактичної допомоги населенню України.